

глобальної мережі Інтернет / О. М. Шевченко, Н. В. Дегтярьова // Актуальні проблеми сучасної науки: Збірник наукових праць магістрантів. – Суми : СОІППО, 2009. – С. 54–55.
13. Intel Навчання для майбутнього. – К. :Видавнича група BHV, 2004. – 416 с.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Дегтярева. Целесообразность объединения разных форм контроля знаний на уроках информатики в старших классах.

В работе сделана попытка доказать необходимость использования различных форм контроля знаний для повышения качества учебно-познавательной деятельности учеников при изучении информатики в старших классах. Предлагается использование комплексных заданий, которые позволят объективно оценить знания, умения и навыки ученика, а также позволит учителю вовремя корректировать методы обучения.

Ключевые слова: контроль знаний, устный, письменный опрос, тестирование, комплексные задания.

SUMMARY

N. Degtjarjova. Association expediency of knowledge control different forms on the informatics lessons in senior classes.

In this work is given a try to prove the necessity of different forms application of knowledge control for upgrading of educational-cognitive students activity at the informatics study in senior classes. The necessity of the complex tasks use, which will allow objectively to estimate knowledge, abilities and skills of students, is proved, and also to correct the teaching methods to the teacher.

Key words: knowledge control, verbal, writing questions, text making, complex tasks.

УДК 37(09).315.6

А. М. Залізняк

Уманський державний педагогічний університет

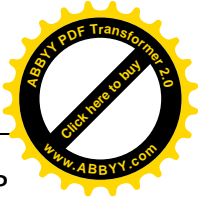
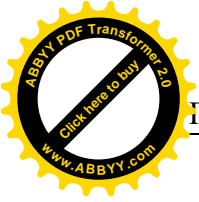
МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті висвітлено погляди відомих українських та російських мислителів на моральне виховання підростаючого покоління. Здійснено теоретичний аналіз педагогічних праць видатних мислителів. Обґрунтовано важливість актуалізації педагогічних праць для сучасного дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: виховання, моральне виховання, мислителі, мета і завдання морального виховання.

Постановка проблеми. Жодна із педагогічних проблем не набула такого важливого значення, жодна не викликає стільки дискусій і навіть непорозумінь, як проблема морального виховання.

Моральне виховання має свою специфіку, сутність якої полягає в тому, що воно здійснюється безперервно. Завдяки моральному вихованню перебудовується сама людська особистість відповідно до моральних цінностей, які відображають суспільні відносини, правила та норми поведінки людей.

Сьогоднішні негативні тенденції у суспільній свідомості тривожать нас і переконують, що моральне виховання завжди є актуальним і має здійснюватися постійно, а не періодично, бути в центрі державної освітянської політики.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз джерельної бази засвідчує, що питання морального виховання завжди було актуальним та обумовлювало значний інтерес до нього з боку вчених і практиків. Питанням морального виховання підростаючого покоління присвячені дослідження: Л. Артемової, А. Богуш, Р. Буре, Н. Виноградової, Л. Загік, Л. Князевої, О. Кононко, В. Котирло, Г. Маркової, Л. Островської, Т. Поніманської та інших.

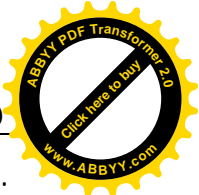
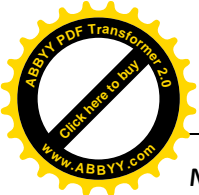
Особливості проблеми морального виховання розглянуті в сучасних дослідженнях: А. Гончаренко (становлення гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку), Т. Фасолько (виховання відповідальної поведінки старших дошкільників), О. Кошелівської (стимулювання морального вибору дошкільників), О. Монке (формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності), М. Федорової (виховання культури поведінки) та інших.

Мета статті – висвітлити погляди видатних українських та російських мислителів на моральне виховання підростаючого покоління.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах розвитку людського суспільства проблема виховання завжди перебувала у центрі уваги. У зв'язку з цим здійснювалися різні підходи до формулювання мети виховання, зокрема морального виховання. Як засвідчує аналіз джерельної бази, саме моральне виховання, завжди було одним із найважливіших завдань освітніх систем у всі часи і у всіх народів.

Здавна всі видатні мислителі зверталися до найціннішого у світі – людини, намагалися її пізнати і вдосконалити насамперед суто людську ознаку – моральність. Реалізація ідей відомих українських та російських просвітителів пов'язана саме з проблемами виховання підростаючого покоління в душі моральних ідеалів.

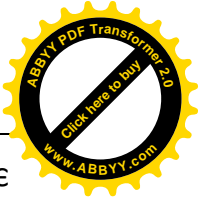
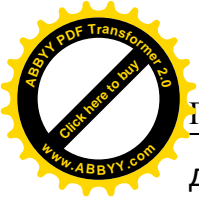
Почесне та особливе місце посідає український філософ, письменнику, просвітителю-гуманіст Г. Сковорода, який відстоював думку про те, що для суспільства передусім потрібна людина високих моральних якостей. Природними для людини Г. Сковорода вважав такі

моральні якості, як скромність, справедливість, людяність тощо. Моральне вдосконалення людини, на його думку, відбувається саме через працю, завдяки якій і формуються позитивні моральні якості. Він стверджував, що неробство та дармоїдство є джерелом моральних вад. Виховання, за твердженням Г. Сковороди, має бути «спорідненим», тобто таким, що відповідає можливостям людини. Метою виховання уважав створення гармонійно розвиненої людини. Основним завданням морального виховання філософ убачав у формуванні шляхетності та вдячності підростаючого покоління. Під вдячністю він розумів усю гаму почуттів дітей до батьків – і почуття подяки за те, що вони дали їм життя, і відчуття радості буття і радість творчості. Першими вихователями і наставниками підростаючого покоління Г. Сковорода називав батьків. У педагогічних поглядах українського просвітителя віддзеркалилися основні напрями прогресивної педагогіки: гуманізм, демократизм, висока моральність, любов до батьківщини й народу [6].

У творах українського поета, художника, мислителя, освітнього діяча Т. Шевченка є глибокі думки про виховання, яке повинно виробляти громадянські переконання, відданість народові, нетерпимість до неправди, егоїзму. В його творах проявились глибока народність, близькість до фольклору, гуманізм, палка любов до Батьківщини, гнівний пафос. Так, у поемах «Княжна», «Сотник», «Петрусь» освітній діяч обмірковував складні морально-етичні проблеми. У педагогічному творі «Південноросійський буквар» розміщені фольклорні твори з яскраво вираженою моральною основою [10]. На думку українського мислителя, найвище благо – добро, волелюбність, ненасилля, віра в перемогу над злом, тиранією. Високу оцінку дає поет родинному вихованню. У сім'ї, на його думку, діти зростають працюючими, духовно багатими. Захоплюючись вихованням дітей у селянських сім'ях, поет засуджує його у дворянських родинах («Мандрівка з приємністю та й не без моралі», «Близнята»).

О. Духнович, представник культурно-освітнього руху на Закарпатті, у своїх працях відзначав, що основою духовності особистості є її моральність. Метою морального виховання, на його думку, є людяність, любов до всіх людей. Серед завдань морального виховання український педагог виокремлював необхідність виховання у дітей таких моральних якостей, як любов і пошана до праці, людяність і товариськість, чесність і правдивість,

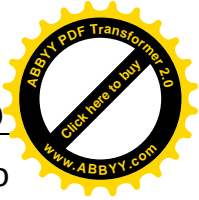
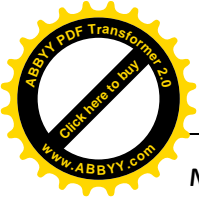

дисциплінованість і стриманість. За переконаннями педагога, виховання має бути високоморальним. Найбільш ефективними засобами морального впливу він уважав роз'яснення, навіювання, переконання, вітчизняну історію, народні пісні, звичаї народу, особистий приклад учителів і батьків, доцільно підібрані заохочення, а також покарання, хоча проти останнього різко виступав, наголошуючи на тому, що воно може застосовуватися лише у виняткових випадках. Першими наставниками і вихователями дітей О. Духнович вважав батьків [2].

Відомий учений, діяч народної освіти в Україні, педагог М. Пирогов у своїх педагогічних працях звертав особливу увагу на мораль і моральне виховання. У розвитку моральності особливо важливими, на його думку, є перші уявлення дитини, враження від навколишнього світу. Він приділяв значну увагу тим взаєминам, які склалися між вихователями і вихованцями. Справедливість, щирість, доброзичливість визначив як найкращі засоби виховання. Видатний теоретик пропагував ідею загальнолюдського виховання. Головну мету виховання він убачав у тому, щоб сформувати справжніх людей. Його ідеї і думки стосовно морального виховання дітей є актуальними і в наш час [4].

Український майстер красного письменства, педагог-просвітитель, учений, діяч освіти та культури І. Франко провідним завданням виховання висував формування українця, основними прикметами якого є свідомий патріотизм, висока моральність, вихованість, господарність, освіченість, витривалість, підприємливість та ініціатива. Видатний письменник великого значення надавав усній народній творчості як засобу морального виховання. У своїх творах розглянув широке коло педагогічних проблем: мету, зміст і методи навчання та виховання, роль учителя і вихователя у навчально-виховному процесі. І. Франко велику увагу приділяв сімейному вихованню дітей. Традиційну українську родину він розглядав як перший і найвпливовіший осередок патріотизму, національного єднання та виховання, місце прищеплення здорових норм; навичок поведінки, пошанування народних звичаїв і традицій [9].

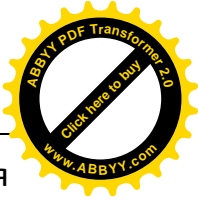
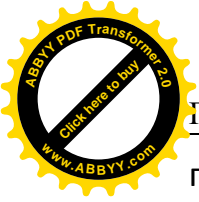
Виняткового значення моральному вихованню дітей, починаючи з раннього віку, надавала відома українська громадська, культурно-освітницька діячка і педагог С. Русова, автор першої концепції національного дитячого садка в Україні. Аналіз педагогічного доробку

мислительки засвідчує акцент на національних аспектах морального виховання. Вона стверджувала, що дітей необхідно виховувати в повній національній свідомості, відданості своєму народу. Висуваючи на перше місце своє, національне, вона толерантно, уважно й неупереджено ставилася до чужого, пропагувала, переносила на національний ґрунт лише те, що видавалось їй корисним, значущим для розвитку науки, освіти, культури. С. Русова головним завданням морального виховання вважала «вироблення характеру». Вона була глибоко переконана: «Людину ми найбільш цінимо не за її значення, а за її характер – він найбільше важить у зносинах людей між собою, він дає змогу людині досягнути найвищі моральні блага» [5, 229]. Відомий педагог розглядала моральне виховання як цілісний процес, спрямований на формування моральної свідомості, моральних почуттів та моральної поведінки в дітей. Основними регуляторами моральної поведінки у С. Русової виступають совість, сором, усвідомлення обов'язку. Відомий український педагог зауважувала, що у дітей слід розвивати найкращі добродієвості: розум, волю, хоробрість, справедливість. Важливим засобом морального виховання вона вважала навчання: «Взагалі моральне виховання не може проводитися якимось окремо: ним має бути проп'яте все навчання, все життя» [5, 230–231]. Велику увагу педагога до морального виховання дітей засвідчує і наявність спеціальних розділів у переважній більшості її фундаментальних праць, а також окремих статей, у яких всебічно і ґрунтовно проаналізовані мета, завдання, зміст формування моральних почуттів, уявлень, моральної поведінки людини.

Відомий професор педагогіки і психології Г. Ващенко розробив національну систему освіти, головним елементом якої є християнська мораль. У своїх працях він багато уваги приділяв виховному ідеалу як меті виховання. Він є автором низки педагогічних праць, зокрема «Виховання волі і характеру», «Виховний ідеал» тощо [1]. В основу виховного ідеалу він поклав загальнолюдські та національні цінності, моральні закони творення добра і боротьби зі злом. У праці «Виховний ідеал», педагог виділяє такі позитиви українського характеру: багатство, красу й силу почувань, чемність, гостинність, високу моральність, мужність, благородство, високе почуття власної гідності, повагу до чужої гідності. З моральним вихованням, як зазначає Г. Ващенко, міцно пов'язане виховання волі й характеру.

Ідеями морального становлення особистості наскрізно пронизана

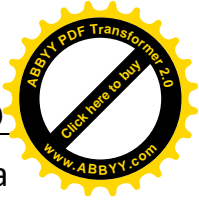
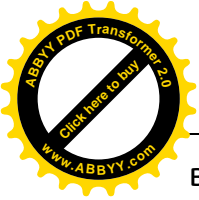

педагогічна система А. Макаренка, головною метою якої було формування у вихованців соціальних цінностей (моральних) у взаємозв'язку з індивідуальними якостями особистості.

Проблема морального виховання дітей хвилювала видатного педагога В. Сухомлинського. Головною метою морального виховання дошкільнят він уважав опанування ними елементарної морально-етичної грамотності. Відомий учений визначив головний напрям у моральному вихованні – виховання людяності. У праці В.Сухомлинського «Як виховати справжню людину» подається моральний ідеал, який увібрав у себе найкращі риси менталітету українського народу [7]. У ній розглядаються конкретні принципи, істини, повчання, настанови, рекомендації, які подаються у вигляді правил, що становлять азбуку моральної культури. Переконливо викладається і методика найтонших сфер морального життя людини – материнського і батьківського виховання, ставлення до батьків, старших членів сім'ї. Педагог відзначав, що виховання означає здатність бути вихованою людиною. Зазначимо, що суть виховання – вміння викликати в дитини оцінку своїх вчинків, в яких відображається ставлення до інших, до себе. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського має потужний потенціал в аспекті застосування досвіду видатного педагога для професійної підготовки майбутнього вчителя-вихователя.

Важливими є думки російського вченого М. Ломоносова щодо морального виховання. Він убачав мету виховання у формуванні людини-патріота, основними якостями якого повинні бути висока мораль, любов до науки, знань, працелюбність, безкорисне служіння на благо Вітчизни. Виходячи з принципів гуманізму і народності, М.Ломоносов високо цінував загальнолюдську мораль. Він уважав за потрібне виховувати в людей такі «доброчесності», як мудрість, стриманість, чистоту, милість, вдячність, великодушність, терпіння, постійність, працелюбність, дружелюбність. Він розглядав навчання і виховання у єдності, вважаючи їх метою формування правильного способу мислення та морального виховання [3].

Відомий російський педагог-класик К. Ушинський наголошував на тому, що мета виховання тісно пов'язана з культурою рідного народу, оскільки воно створене народом і ґрунтується на народних засадах, має виховну силу. Істотне значення в моральному розвитку особистості має формування таких якостей, як дисциплінованість, почуття обов'язку і

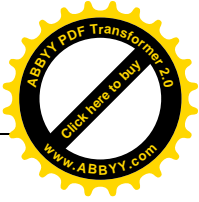
відповідальності, воля і стійкий характер. За К. Ушинським мета виховання – це виховання моральної людини. Моральне виховання повинно здійснюватися за допомогою різних засобів і методів педагогічного впливу на вихованців, до яких відносив: особистий приклад учителя, моральні вправи, переконання, заохочення і покарання. Видатний педагог уважав, що вихователь повинен бути високоморальною, освіченою, духовно багатою особистістю: «Вихователь повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є насправді, з усіма її слабкостями і в усій її величі, з усіма буденними дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами. Вихователь повинен знати людину в сім'ї, в суспільстві, серед народу, серед людства й на самоті із своєю совістю; у будь-якому віці...» [8, 207]. На сучасному етапі педагогічна спадщина К. Ушинського дійова і актуальна.

Висновки. Аналіз здійсненого дослідження дозволив дійти висновку про те, що наукова педагогічна думка зосереджувалася на дослідженні сутності, мети й завдання морального виховання підростаючого покоління.

Перспективні напрями дослідження вбачаємо у вивченні подальшого розвитку поглядів зарубіжних учених на моральне виховання підростаючого покоління у педагогічній науці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Григорій Ващенко – Полтава : Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.
2. Духнович О. Вибрані твори / Духнович О. – Ужгород : ВАТ «Закарпаття», 2003. – 568 с.
3. Ломоносов М. В. О воспитании и образовании / Ломоносов М. В. – М. : Педагогика, 1991. – 399 с.
4. Пирогов Н. И. Избр. пед. соч. / Пирогов Н. И. – М. : Педагогика, 1985. – 486 с.
5. Русова С. Вибрані педагогічні твори : [у 2-х кн.] / С. Русова ; [за ред. Є. І. Коваленко ; упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук] – К. : Либідь, 1997. – Кн. 1. – 272 с.
6. Сковорода Г. С. Твори : [в 2 т.] / Г. С. Сковорода. – К. : ТОВ «Обереги», 2005. – Т. 1 : Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. – 2005. – 528 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : [в 5 т.] / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1976 – Т. 2 : Як виховати справжню людину. – 1976. – 670 с.
8. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : [в 2 т.] / К. Д. Ушинський. – К. : Рад. школа, 1983 – Т. 1 : Людина як предмет виховання. – 1983. – 488 с.
9. Франко І. Я. Земле, моя всеплодющая мати... : Вірші, оповідання, казки / Франко І. Я. – К. : Веселка, 2000. – 399 с. – (Шкільна бібліотека).
10. Шевченко Т. Г. Зібрання творів : [в 6 т.] / Т. Г. Шевченко ; [редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 5 : Букварь южнорусский. – 2003. – 496 с.
11. Шевченко Т. Г. Кобзар / Шевченко Т. Г. – Харків : Фоліо, 2001. – 736 с.

РЕЗЮМЕ

А. М. Зализняк. Нравственное воспитание подростящего поколения как педагогическая проблема.

В статье освещены взгляды известных украинских и русских мыслителей относительно нравственного воспитания подростящего поколения. Совершён теоретический анализ педагогических трудов выдающихся мыслителей. Обоснована актуальность педагогических трудов для современного дошкольного учебного учреждения.

Ключевые слова: воспитание, нравственное воспитание, цель и задания нравственного воспитания.

SUMMARY

A. Zaliznak. Moral up-bringing of children as pedagogical problem

The article deals with the opinions of well-known Ukrainian and Russian thinkers on the moral up-bringing of growing up generation. The theoretical analysis of literature the pedagogical thinkers. Importance of the actualization of using labour in a modern preschool educational institution is opened.

Key words: up-bringing, moral up-bringing, thinkers, aim, tasks.

УДК 371.72: 373.3

С. М. Кондратюк

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються питання проблеми збереження, зміцнення та формування здорового способу життя молодших школярів. Проаналізовано сучасні дослідження з означеної проблеми та з'ясовано причини погіршення здоров'я молодших школярів. Автор вбачає рішення даної проблеми шляхом формування у молодших школярів валеологічних знань у навчальній та позанавчальній діяльності.

Ключові слова: валеологічна освіта, фізичне і психічне здоров'я, здоровий спосіб життя, молодші школярі.

Постановка проблеми. В умовах сучасної глобальної духовно-екологічної кризи, одним із проявів якої є продовження погіршення здоров'я людства, виникає природний всезростаючий інтерес до проблеми здоров'я.

Здоров'я є інтегральною характеристикою особистості і визначає якість життя. Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей. Зокрема, за період навчання у школі кількість здорових дітей з першого до одинадцятого класу зменшується у 3–4 рази. Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування духовних потреб і навичок здорового способу життя є пріоритетними напрямками розвитку суспільства. У цьому контексті все більше уваги привертає валеологія, як наука, заснована на принципово нових підходах